

BEHÇET NECATİGİL ŞİİRİNDE SOKAK

The Street In Behçet Necatigil's Poem

Reference: Çopur, Y. (2020). "Behçet Necatigil Şiirinde Sokak", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 6(37): 1811-1820.

Dr. Yusuf ÇOPUR

İstanbul /Türkiye

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2196-5867>

ÖZET

Behçet Necatigil, Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinin önemli isimlerinden biridir. Döneminde oluşan herhangi bir edebi akım veya bir harekete dahil olmamış, bağımsız kalarak şiirimizde kendi çizgisini oluşturmuştur. Birçok edebi türde eser veren şair, aynı zamanda bir öğretmendir. Özellikle ev başta olmak üzere şiirlerinde mekan ögesi çok belirgin olan şair, çevreyi, sokağı, kenti şiirlerine dahil eder ve onlar üzerinden bir poetika kurar. Hayatının büyük bir bölümünü İstanbul'da geçiren Necatigil, şiirlerinde İstanbul'un doğası, mimarisi ve insanının günlük hayatına yer verir. Şehrin ortasınıf insanının yaşantısını kendi yaşamışlığı üzerinden şiirlerine dahile eden şair, başta Beşiktaş, Beyoğlu olmak üzere şehrin birçok semtinin sokaklarını adım adım dolaşır ve hissettiklerini, gördüklerini, gözlemediklerini şiiriyle bütünleştirir. Necatigil'in şiirleri birer sosyal gözlem ve çıkarım etütleri gibidir.

Ev'i bir huzur yurdu olarak gören şair için sokaklar hızlıca değişen ve dönüşen ve bu değişim ve dönüşümle birlikte eski güzelliklerini kaybeden; doğadan, sıcak insan ilişkilerinden, şefkatten, yardımlaşmadan, samimiyetten uzaklaşan bir mekanlardır. Kaybolan toplumsal değerlerin yaşlı birer şahidi olan sokaklar, Necatigil'in şiirlerinde eskiye, geçmişe uzanan hasret yollarıdır. Sokak, tüm gerçekliği ve sesiyle Necitigil'in şiirlerinde yer alır.

Anahtar Kelimeler: Behçet Necatigil, şiir, sokak, edebiyat, imge

ABSTRACT

Behçet Necatigil is one of the important names of Turkish poetry in the Republican Era. He did not participate in any literary movement or movement that emerged in his period, and remained independent and formed his own line in our poetry. The poet, who worked in many literary genres, is also a teacher. The poet, whose spatial element is very prominent in his poems, especially the house, includes the environment, the street and the city in his poems and establishes a poetics through them. Necatigil, who spent most of his life in Istanbul, includes the nature of Istanbul, its architecture and the daily life of its people in his poems. The poet, who incorporates the life of the middle-class people of the city into his poems through his own experiences, walks the streets of many districts of the city, especially Beşiktaş and Beyoğlu, step by step and integrates his feelings, what he saw and what he observed with his poetry. Necatigil's poems are like studies of social observation and inference.

For the poet, who sees the house as a place of peace, the streets change and transform rapidly and lose their old beauty with this change and transformation; They are places that move away from nature, warm human relations, affection, cooperation and sincerity. Streets, which are old witnesses of lost social values, are the longing paths of the past and the past in Necatigil's poems. Sokak is featured in Necitigil's poems with all its reality and voice.

Key words: Behçet Necatigil, poetry, street, literature, image

1. GİRİŞ

Sokak, şehir hayatının merkezinde yer alır. Ortak bir yaşam alanıdır. Her kesimden insanı barındırır. Toplumun sosyal dokularını sokaktan gözlemlemek mümkündür. Sokak herkesin ortak yuvasıdır bir nevi. Bu nedenle yazarlar, şairler, sanatçılar için de zengin bir kaynaktır sokak.

Bir kentin kalbinin attığı yerdir sokaklar. Bu nedenle sokaklar ve kaldırımlar en hayati organlarıdır o şehrin. Ve bir şehrin sokakları nasıl görünüyor ve hissediliyorsa o kentin insanları da aynı şekilde görünür ve hissedilir. Şehrin, şehir kültürünün, günlük hayatın aynasıdır sokaklar (Jacobs, 2011).

Sokaklar bir şehrin hafızasıdır aynı zamanda. Nesiller arası kültür aktarımının en önemli makandır. Öyleki medeniyetlerin oluşması ve şehirlerin kurulması aşamasında ortaya çıkan caddeler ve sokaklar, sadece ulaşımı sağlamakla kalmamış, içlerine aldıkları mekânlar ile insanların ihtiyaçlarını karşılamalarını ve birbirleriyle iletişime geçmelerini de sağlamışlardır. Bu mekânlarla ve birbirleriyle iletişim ve etkileşime geçen insanlar da bir süre sonra ortak bir hafıza meydana getirerek bu hafızayı kendilerinden sonra gelen nesillere aktarmışlardır. Bu şekilde şehirlileri bir araya getiren cadde ve sokaklar, her yeni gelen nesille birlikte gelişmiş ve belleğine yeni mekânlar ve olaylar eklemiştir (Kır, 2016).

Sokak, kimi zaman yalnızlığın bir yansıması, kimi zaman çocukların yaşama sevinci, kimi zaman bir dilencinin bakışı, kimi zaman bir aşığın ilk adımı olurken kimi zaman da tüm bu duygu ve durumların izlerini taşıyan bir dış mekân olarak, insanları kast ederek mecazlı bir söyleyişle; kimi zaman pencereleri, çocukları ve diğer öğeleriyle bir hayat aynası şeklinde edebi bir metinde kendine yer bulur (Işık, 2014). Edebiyatın hemen her türünde sokak, tüm gerçekliği ve çevresiyle yer alır. Romanlardan öykülere, şiirlerden gezi yazılarına, denemeden mektuba... Bunun yanı sıra sadece edebiyata değil sanatın da birçok dalına ev sahipliği yapar sokak.

Yaşamın merkezinde, içinde, her yönüyle hayata dokunan bir mekân olarak yer alması, sokağı; edebiyat ve sanat açısından da vazgeçilmez bir zemin haline getirir. Sokağın şehirle, şehrin edebiyatla münasebeti insanların bir hayat alanı olarak şehirleri inşa etmesiyle başlar. Zaman içerisinde belli bir kimliğe bürünen şehirler kimlikleriyle içerisinde barınan insanları etkiler. Modern Tür Şiirinde özellikle Ziya Osman Saba, Orhan Veli Kanık, Behçet Necatigil, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Necip Fazıl Kısakürek ve Attilâ İlhan da yaşadıkları süre içerisinde buldukları şehirlerden etkilenecek şehir-edebiyat ilişkisini konu edinen şiirler ortaya koyarlar (Tuna, 2020).

2. BEHÇET NECATİGİL VE SOKAK

Sokak, hayatın her alanını etkileyen ve her alanından etkilenen bir mekândır. Yakınlaştıran, uzaklaştıran, ayıran, kavuşturan, girilen, dönülen gezilen, görülen, kaçılan, sığınılan bir yerdir. Bu anlamda yaşamı çevreleyen tüm eylemlerin merkezidir, yaşamın kendisidir (Sayılğan, 2009). Sokak, yoldur, geleni ve gideni hayatın içindedir. Sokak zamandır. Geçmiş ve geleceğe bir köprüdür. Sokak canlıdır ve şehrin hayat damarlarına akar. Necatigil de bu damarlarda dolaşan, yaşayan, hisseden bir şairdir.

2.1. Sokağın “Kirli” Ko(r)kusu

Necatigil şiirlerinde sokak, çoğu zaman ev’in karşıtı olarak kullanılır. Ev, bir “huzur” bir sığınakken, dışarı, bu kimi zaman sokak, kimi zaman yollar, kimi zaman herhangi bir dış mekandır, “sıkıntı” veren, “huzursuz ve güvensiz” mekanlar olur. Kentin ve boğucu sokaklarının her türlü tehlikesine karşı sığınak olan evden dışarı çıkmak hem tehlike hem de etkilenmek anlamında büyük risk taşı[maktadır] (Tarım, 2002). Örneğin, *Sokaktan Gelmek* şiiri, iç-eve kendini kapattığında huzurlu olan, mutluluk duyan bir kişinin dışarıya, sokağa çıkmasıyla birlikte, evin içinden gelen güven duygusunun, emin olma atmosferini sorunsallaştırdığını dile getirmektedir (Şişmanoğlu, 2003). Ev büyülü bir koruyucudur. Kapıdan çıkar çıkmaz bozulur büyü.

“Bir sokağa çıkmayın bozulur bunca büyü

Yavan gelir ev size,

Hayatınız kuytu ve küflü,

Sokaklarsa aydınlık, taze” (Necatigil, 2007;96).

Necatigil’in mekan olarak ev-sokak karşıtlığının yanı sıra, belki de onun şiirinin en genel özelliği olan bir “arada kalmışlık” hissini yansıtması bakımından da önemlidir. Ev’le sokak arasında kalan zaman ve mekanda; şairin bölünmüşlüğü, ruh halinin değişmesi, hayattan belki de, nefes alması, dikkat çeker. Ara, şair için hem bir mekândır hem bir zaman, hem bir değişimdir, hem de yenilik...

“Nasil teperdik yoksa boyuna aynı yolları

Değişiklik arada

İnsanlar değişir, evler değişir

Yeni yeni yüzler, geçilen sokaklarda.” (Necatigil, 2007;155).

Arada şiiri için bu şiirle “iki durum ya da şey arasında kalan”, yaşanan şeylere, “durumlara bölünmüş” bir insanın hali belirtilmek isteniyor diyen şaire göre bu bölünmüşlük; örsle çekiç, yerle gök, hastalıkla sağlık, evle sokak arasındadır. Kendi bunalışlarımız ve sevinçlerimizin de bu

“arada” olduğunu belirten Necatigil’e göre insanlar; hep bir arada yaşarlar, “bölünür”ler, iki zıt şeyden birine tutsak olur veya onu yenerler (Necatigil, 1997).

Sokak, şairin ağırlıklı olarak ev’den çıkışın, dışarının tekinsizliğini ifade etse de Necatigil’in kimi şiirlerinde içinde “boğulunan” ev’den bir kurtulma, bir umut, bir arayış olur. *İkinci Ev* şiirinde şair, sokağı bir diğer yaşam alanı olarak görse de diğer yandan bunun imkansızlığının da farkındadır. Sokak burada, şimdi’den kurtulmak için bir ütopyadır. Uzak bir ihtimal, belki de imkansız bir hayaldir.

“Gerekliydi uzaklarda bunalınca

İkinci ev!

Hatırla ilk girmeni

Bir otel, bir park, hatta sokaklarda

İkinci ev!

Yeterdi izbe oysa

İkinci ev!” (Necatigil, 1978).

Bireyin “kendini evinde hissettiği” herhangi bir yer ancak mevcut evin dışında ikinci bir başka ev olabilir. Bu ikinci ev, bazen bir otel odası bazen de sokaklar veya parklar olabilir. Necatigil, bu ikinci ev’e çoğu zaman mesafelidir, ona karşı tedirginidir ve bir engel varsa o yerin kapısından asla girmez. Giremediği o ikinci ev, aileden uzak, ailenin yükümlülüklerinden, geçim sıkıntısından, ve “modern hayatın çelişkileri”nin olmadığı bir mekândır (Şişmanoğlu, 2003; 81).

Sokak Necatigil için biraz da korku demektir. Her ne kadar ev, her zaman için “huzurlu ve tekin” bir yer olmasa da, kimi zaman ruhsal bunalımların, mecburiyetlerin mekanı olur şair için ev, dış dünyaya nazaran daha korunaklıdır Necatigil için. Evde “içsavaş” yaşayan şair, sokakta hayata karşı kendini daha savunmasız hisseder ve sokak onun için savaşın dış cephesi olur. Bu duygusal savaşımın temelini ise sokakların, dış dünyanın güvensizliği oluşturur. Şair, dış dünyanın güvensiz ve korkunç olduğunu *Gece Vakti* isimli şiirinde kalabalıkların evlerine çekildiği vakitte sokaklarda evsiz kalan insanın korkan ve sıkıntı duyan haliyle anlatır (Yılmaz, 2019).

“Erkekler evlere çekildi çoktan,

Katran gibi camlara yapıştı perde.

Göreyim sıkıntıyı sav başından,

Gel de dolaşma caddelerde.

Kale her zamankinden korkunç;

Gece vakti, karlar altında, kışın.

Üzüyor mu seni delikanlı,

Yollar gibi sokaklarda kalışın?” (Necatigil, 2007;42)

Özelde sokakların, genelde ise dış dünyanın şairde güvensizlik ve korku uyandırmasının yansımasını *Sokaktan Gelmek* şiirinde de görürüz. Korku ve tekensizlik hissi belirgindir bu şiirde de. Zira şaire göre sokak; eksilmektir, korkudur. Buna karşın ev; serin ve derin bir sessizliktir.

“Sokağa mı çıkıyorsun dikkat et

Emanet ol Tanrıya,

Sokak demek

Eksilmek yarı yarıya.

Odalara kapanıp oturdunuz

İçinize evin serin sessizliği doldu.

Koruyucu duvarlara borçlusunuz

Çevrenizde dalgalanan dostluğu” (Necatigil, 2007;96).

Korku hissinin hakim olduğu bir diğer şiir de *Ölüm Korkusu*’dur. Taş yürekli canavar’ın karanlıkla birlikte eve dalmak istemesi, sokaklarda gezmesi, şairi kendini dışarıya karşı güvensiz hissettirir. Sokak, ürkütücüdür, tehlikelidir şair için. Sığınmak yine ev olur. Evine bürünür şair, böylece sokaklardan, dış dünyadan gelecek olan tüm tehlikelere karşı kendini güvende hisseder.

“...

Taş yürekli canavar

Karanlıkla beraber

Odaya dalmak ister

Girmek için içeri

Sokaklarda gezerse

Gezsin korkmam ben artık

Sımsıkı kapalı dar

Odada dolaşarak

Bekler beni karanlık

Örtülere sararak

Sabaha kadar gece” (Necatigil, 20016; 431).

Sokak kirlidir şair için. Hele bir çocuk için hem kirli hem de tehlikelidir. Necatigil’in sokağa karşı kaygısı ve korkusu endişeyle birlikte bir fobiye döner. Şair kendisi için tekin bulmadığı sokakları çocuklar için de tehlikeli bulur. Ev herkes için güvenlidir şaire göre. Veleve ki o ev küçücük olsun, daracık olmuş olsun. Havasız, karanlık, yoksulluk kokan bir ev de olsa dışarıya karşı bir yuvadır, bir sığınaktır ev. Evin koruyuculuğunu, sokağın ve dışarının korkutuculuğunu *Serin Mavi* şiirinde dile getirir şair.

“Çocuk dört duvarın içinde hür

Havasız odalarda kirli sokağa karşı

Pencere gerisinde solgun bir çiçek büyür

Düşünür kırık saksı.” (Necatigil, 2007;87).

Necatigil, tekinsiz bulunduğu sokaklarda dahi eski günleri, eski halleri, eski evleri hayal eder. Çarpık kentleşmenin şehrin kalbine sapladığı apartmanlar onun için korkulu bir üzüntüyü ifade eder. Yükselen evler şairi korkutur. Hüzünlendirir. Şehrin değişimine alışamaz şair. Bu değişimi ruhsuz, sevimsiz ve tekinsiz bulur. Bu değişim şairi boğar adeta. Şair *Değişen Dünya* şiirinde çocukluğunda kalan sokakları özler, şimdinin kocaman ve biçimsiz yapılarını da bir ahtapota benzetir.

“...

İnsanları değişmişti

Ondan belki de.

Sonra pek çok evlerin yerinde

Yeni yeni binalar belirmişti.

Ahtapotlar gibi apartımanlar

Buraya da salmış kollarını

Yoksul aileler çekilmişler” (Necatigil, 2016; 72).

Behçet Necatigil’in sokaklara dair korkusu her zaman tekinsiz ve tehlikeli olmalarından değildir. Şair; büyüyen, artık evin “güvenli” odalarına hayatlarını sığdıramayan çocukların yavaş yavaş evden kopuşları karşısında yalnızlık hissine kapılır. Sokaklar artık büyüyen çocuklar için caziptir. Şair için ise sokaklar yaşamını paylaştığı bireyleri, yavaş yavaş ellerinden alan bir mekandır. Yalnızlık korkusunun kaynağıdır bu sefer sokaklar. Necatigil, her şey rağmen, dış dünyanın cazibesine kapılsalar da, bunun bir heves olduğuna inanmak ister. Çünkü evden çıkan artık eve ait değildir şaire göre. Çocukların anne babalarını bırakıp onların gölgelerinden sokakların kalabalıklarına karışma hevesi aile büyüklerinin kendilerini kıymetsiz hissetmelerine neden olur. Bu; bir anlamda değersiz görülme veya yalnız kalma korkusunun işaretidir. *Varsa Ev* şiirinde şair bu korkuyu ve kaygıyı dile getirir.

“Yok kıl kadar değerim,

Öyle olsun!

Ben beklerim

Kısa veya uzun.

Oğullar uzaklaşır, kızlar uzaklaşır

Bir zaman için benden

Oluruna bırak, gençtir, derim,

Hevesini alsın sokaklardan.” (Necatigil; 20017;90).

Sokaklar Necatigil’in pek çok şiirinde kirlidir, iğrençtir, nahoştur. Tekinsizliğin, yanında bu kirli sokaklar insanlar için de tehlikelidir. Nefes bile alınmayacak kadar kirli olan sokaklar bir bebek için bile sağlıksızdır. *Genç Evliler, Gecelikler* şiirinde şair, çok sık karşılatığımız sokağı kötüleme, ötekileştirme yaklaşımını yine göstermektedir.

“Bebeği arabasına koyarak

Biraz hava almaya

Temmuz sokakları تنها

Ama gündüzkü kadar pis.” (Necatigil, 1996;282).

2.2. Sokağın Yoksulluğu

Necatigil’in sokakları orta halli insanların yaşam mücadelesinin bir yansıması gibidir. Özellikle şehrin arka sokakları, zor hayatların nefes aldığı mekanlardır. Pek çok şiirinde gördüğümüz korku hissi bu arka sokaklar için de geçerlidir ancak şairin hüznü, arka sokaklar için korkusunun önüne geçer. Duyarlıdır Necatigil; yoksulluğa, geçim sıkıntısına, kalabalıklar içinde kaybolmuş kimsesiz çocuklara. Şehir hayatının getirdiği hatta mecbur ettiği pek çok zorluk, orta halli insanlar için bir hayatta kalma savaşı gibidir. Yoksulluk yetmezmiş gibi, şehrin kalabalığı, hissizliği, değişimi de bu insanlar için ayrı birer zorluktur. Tüm bunlar, şairi evine iter. Ev bu zor hayatlara mecburi şahitliğin bir kaçıışı olur. *Dışarda* şiirinde bu kaçışın ayrıntıları anlatılır.

“Yandı sokak lambaları mum alevi pervane

Şeytanca sırtır fosforlu camlar

Gördüm zifir sarısını dükkân vitrinlerinde

Belliydi biliyordu bezgindi

Evimize gidelim.

Alay eder küçümser eziliriz girsek

Hep paraya saygı camlar

Camların ardı sırnaşık kirli

Yapışkan çarpar

Evimize gidelim.”(Necatigil; 2007;110).

Necatigil’in şiirlerinde yoksulluk çok sık değinilen, anlatılan bir kavramdır. Şehrin kalabalık yoksulluğuna karşı her daim duyarlı olan şair, gelip geçtiği sokaklarda fakir insanların gündelik hayatlarını gözlemler. Kirli çautlarında uyuyan çocuklar, yoksulluğun “zehri”yle çevreye bakınan kadınlar, şairin dikkatinden kaçmaz. *Apartman* şiirinde Necatigil, gelip geçtiği sokaklarda gözüne takılıp unutamadığı yoksul insanlardan bahseder.

“Benim onlardan gizli gittiğim yerler iyice

Ama neden hep üstüme çevrilir

Hele yorgun saatlerde eski tabanca.

Ne zaman çıktığım sokaklara dalsam

Uyur pis çaputlarda bir çocuk

Zehir gibi bakar bazı kadınlar”(Necatigil;2007,216).

İstanbul, Necatigil için yoksulluk demek olmamalıdır. Şair, çamurlu sokakları, hissiz kalabalıkların arasında, otobüs kuyruğunda beklemekten şikâyetçidir. Ona göre İstanbul’u yaşamak bu kuyruklarda, bu çamurlu yollarda, bu kalabalık sokaklarda yaşamak değildir. İstanbul başka bir yerdedir onun için. Şairin hayal ettiği İstanbul’a ait değildir bu sokaklar. Sokak bu gerçeği haykırır şaire. Ve Necatigil’in semt kompleksi belirir dizelerde. Mehmet Narlı bu kompleksi açıklarken eğlenmeye gelenlerle, eğlendirenlerin; sınıf atlayanlarla, atlamak isteyenlerin; geleneksel mahalle dedikodularından kaçanlarla, dedikoduyu getirenlerin; hayallerini kaybedenlerle, hayalleri peşinde gelenler aynı mekânda olduklarını belirtir (Narlı, 2009).

“Beklerim kış, yaz ayaz

Kuyruklarda,

İstanbul’da yaşıyorum,

Yaşamaksa.”

2.3. Sokağın Hatırası

Necatigil için sokak; bir hatıra, bir nostalji olur kimi zaman. Arada bir kendi çocukluğunun geçtiği sokaklarda dolaşırken şair; kendi zamanından kalma sokaklara bir özlemdir bu dolaşmalar, hayıflanır, gözleri nemlenir. Aradığını bulamaz şimdinin sokaklarında. Örneğin, *Değişen Dünya*’da şair, eskiden yaşadığı yerleri gezerken o yıllardan izler arar sokakta. Değişmiştir çok şey. Hüzünlenir şair. Değişen sadece sokaklar değildir, insanlar da gözüne bir tıhaf görünür Necatigil’in.

“Çocuklumun geçtiği sokakta

Biraz dolaşayım dedim

Şimdi oturduğum yerden uzakta.

Öyle bir hüznün çöktü ki içime

Ne bileyim,

Ağlıyasım geldi kendi kendime.” (Necatigil, 2016; 72).

Necatigil için sokaklar, kimi zaman geçmişinin aynasıdır. *Heraklit'in Suları*'nda şair; karşılaştığı çocuklarda kendi küçüklüğünün yansımalarını görür. Ders de çalışsa, işçi de olsa onlar şairin çocukluğudur.

“Ne zaman sokaklarda dolaşsam

Okul, sinema, sergi

Kullanıyorlar

Bendeki eski benleri.” (Necatigil, 2007;149).

Sokakta karşılaştığı çocukları kendi çocukluğuyla özdeşleştiren şair, aynı şiirin sonunda sokalara olan nefretini dile getirir. Gördüğü çocukların da tıpkı kendisi gibi sokağın cazibesine kapıldığını düşünen şair, oysa bu cazibenin, kendi hayat deneyimiyle bunu ifade eder, kirliliğin bir avuntudan başka bir şey olmadığını belirtir. İğrençtir sokaklar şair için. Onun çocukluğunda da kirlidir, şimdi de, onun çocukluğunda da iğrençtir şimdi de.

Sokaklar seslenir, akpak, temiz:

- Hadi gel, avunursun!

Bütün sokaklardan iğrenirsiniz,

Avunmak şöyle dursun.” (Necatigil, 2007;149).

Şairin *Eski Sokak* şiiri de bir şairin geçmişe duyduğu özlemi ifade eder. Şehrin çarpık ve hızlı yapılaşması, çirkin değişimi, müsatkil evlerin yerini biçimsiz ve ruhsuz apartmanların alması; şairi geçmişine götürür. Sokaklar daha kalabalık, daha ruhsuz, daha yaşanılmaz olmuştur. On yıl öncesinin geniş caddelerini, ahşap evlerini özler Necatigil. Evden apartmana geçiş, şairin ruhunu daraltmıştır. Huzur ve sükunet yerini huzursuzluğa, hasrete ve hüzne bırakmıştır.

“Küçük ahşap bir dizi evlerdi

On yıl önce o sokak.

Sonra geniş caddelere çıktık

Apartment -- sizden uzak.

Çocuklar orda büyüdü

Orda okula gitti,

Komşunuzduk ama görüşemedik

Hiç vakit yoktu.

...

Bilinmedi, ne çare, sizdendik,

Yalnız biraz daha iyi yaşamaya özlemler.

Şimdi aynı uzaklık, aynı utanç,

Düşündükçe o sokağı, o evleri.” (Necatigil; 2017;417-418).

2.4. Sokaklar, Semtler, İnsanlar...

Şairin *İstanbulun Not Defterinden II* şiirinde sokakları, bir arayış mekanı olarak görür. Ne yapacağını, hayatta nerede durduğunu veya duracağını bilemeyen insanların arayışlarıdır bu. Kalabalıktır şehrin sokakları. Bu arayış belki de kendini aramaktır şair için. Tozlu topraklı hatta çamurlu sokaklarda bir koşturmacıdır hayat. Bu hengamede, bu hızda durup beklemektir sokak şair için. Necatigil bu şiirinde gözlemcidir.

“Sokaklarda gerçeğin yüzleri,

Park etmiş kaç yüz kaldırımlarda,

Bir yol

Bulmaya çabalar arabasız.” (Necatigil, 2017; 393).

Behçet Necatigil’in çalışmamıza konu olan şiirlerinde Beyoğlu, Beşiktaş, Kasımpaşa ve Şişhane gibi semtler, bu yerlerin sokakları, gündelik hayatları kendine yer bulur. Örneğin gerçek adı bilinmeyen güzel bir kızla dolaşır şair, *Elif* şiirinde. Beyoğlu, Kasımpaşa ve Şişhane’nin tasviri yapılan bu şiirde Tepebaşı bahçesinin arkasında kalan caddenin gecelerinin panayırdan farksız olduğu dile getirilir. Caddenin bir yanı Kasımpaşa’ya diğer yanı Şişhane’ye bakmaktadır. Şair bu caddede Haliç’i de gören bir kahvenin daimî müşterilerindedir.

“Bu yaz ömrüm geceleri

Çokluk bu kahvede geçti

Kahve, bahçeli kahve

İki tarafa da bakar

Caddeye ve Haliç’e

Haliç’in uzaklığı bir kol kadar.” (Necatigil, 2013;93).

Şair, Beyoğlu gecelerinin o semtin gündüzü olduğunu dile getirmiştir. Kasımpaşa ise Beyoğlu gibi işlek değildir, geceleri karanlığa gömülür. Işıltılı geceler içerisinde şairin gözüne birkaç kez ilişen ve gerçek adı bilinmeyen kız Beyoğlu’nun karanlık yanlarını hissettirir. Kız, şairin her karşılaşmasında farklı sarhoş erkeklerle beraber gözlemlenir. Şehir ve şehir hayatı şairi insanların farklı yaşantılarına götürür ve düşündürür (Tuna, 2020).

3. SONUÇ

Necatigil’in şiirlerine örneklediğimiz gibi sokak; bir dış mekan olarak, korku duyulan, güvensiz bulunan, kirli, kalabalık, avutucu ve kandıran bir cazibeye sahip bir yer olarak yanismaktadır. Korku, kaygı, sokak kavramının yer aldığı şiirlere hakim duygulardır. Ve bu şiirlerde sokağın, dışarının karşıtı olarak ev; sıcak ve güvenli bir yer olarak kendine yer bulur. Necatigil, yaşadığı sokaklara, gezdiği mekanlara yabancı değildir. Bu yerleri en küçük ayrıntısına kadar gözlemler ve tüm gerçekliğiyle sokağın ve dış mekanın kendi ruundaki yansımaları şiirlerine döker.

Sokaklar, korku ve kaygıdan sonra geçmişe, geçmişin samimiyetine, sıcaklığına duyulan özlemi ifade eder Necatigil’de. Şair, kendi çocukluğunu bulur sokakta karşılaştığı çocukların gözlerinde, sözlerinde ve hatta yoksulluğunda. Hızlı ve palansız şehirleşme şairin ruhunda derin kırılmalara neden olur. Hemen her yerde türeyen biçimsiz, dar, betonarme apartmanlar şair için eskiye duyulan özlemin birer yol taşı olur. Sokaklar, tüm tekinsizliğine rağmen eskiden daha sıcak, samimi, insani gelir şaire. Şimdi ise her yer kalabalık ve ahtapot misali apartmanlar kollarına alıp boğar geçmişin sükunetli huzurunu.

Semtler Necatigil’in şiirlerinde hemen her yönüyle belirir. Yedikule’den Beşiktaş’a, Beyoğlu’ndan Kasımpaşa’ya... Daha çok arka sokaklarda gezinir şair. Şehrin unutulmuşlarının nefesine ortak olur. Kendisi gibi orta sınıfa ait insanların gündelik hayat savaşımına yer verir. Sokaklar eski’nin şahidi, yeni’nin sahibidir onun şiirlerinde. Yeni ise soğuk, ruhsuz ve acımasızdır.

Yoksulluk kentin arka sokaklarından akar gider şairin şiirlerinde. Kirli bezli çocuklar, dilenciler, işçi ve emekçiler... Şehir yoksulluğunun birer mührü gibi dolaşırlar Necatigil’in şiirlerinde. Ve şair en çok da onlara üzülür. Bilir ki şehir yoksulluğu başka bir şeye bnezemez. Bu kirli, tehlikeli, acımasız şehrin sokakları en çok da yoksulları yutar ve kaybeder kentin dehlizlerinde.

Sokak biraz da komplekstir Necatigil için. Hem halkın hem de şairin yoksulluğunu yüzüne vurur sokaklar. Çamurlu, tozlu topraklı yollar, bitmek tükenmek bilmeyen kuyuklar, ruhsuz kalabalıklar... İstanbul'da yaşamak bunlara şahit olup bunları yaşamakla eşdeğer olmamalıdır şaire göre. O, temiz, nezh, ferah bir İstanbul hayal eder. Oysa gerçek, sokağın gerçeğidir: yaşam mücadelesi, karın tokluğu, geçim sıkıntısı. Bu duruma hayıflanır Necatigil. Şehir hayatı, kent gerçeği, İstanbul şehri bambaşkadır onun dünyasında.

Behçey Necatigil, hayatın kalbinde, sokaklarda yaşar. Evler, yollar, parklar... İnsanın ortak yaşam merkezi olan bu alanlarda gezinir şairin dizeleri. Hayatın aynasıdır Necatigil ve gerçeğin. Sokağın nebzı onun mısralarında tüm yoksulluğu ve korkusu ve kaygısıyla atar.

KAYNAKÇA

Behçet Necatigil'in Kitapları

Necatigil, B. (1996). Şiirler 1972-1979, Yapı Kredi Yay., İstanbul.

Necatigil, B. (2007). Sevilerde –Kendi Seçtiği Şiirleri-, Can Yayınları, İstanbul.

Necatigil, B. (2013). Behçet Necatigil Bütün Eserleri, haz. Murat Yalçın, Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

Necatigil, B. (2016). Şiirler, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Necatigil, B. (2017). Şiirler Bütün Yapıtları, haz., Ali Tanyeri ve Hilmi Yavuz, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Referans Kaynaklar

Aktaş, Ş. (2002). Edebiyatta Uslûp ve Problemleri, Akçağ Yayınları, Ankara.

Alkan, E. (2005). Şiir Sanatı, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.

Atakay, K. (2004). “İmge”, Kitap-lık, Aylık Edebiyat Dergisi, Sayı: 74.

Barth, F. (2001). Etnik Gruplar ve Sınırları, (Çev:A. Kaya ve S. Gürkan), Bağlam Yayıncılık, Ankara.

Cebeci, O. (2004). Psikanalitik Edebiyat Kuramı, İthaki Yay., İstanbul.

Çelikörs, S. (2019). “Mustafa Özçelik'in Şiirlerinde İmge”, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir.

Durmuş, M. (2011). “İmge-Sembol Kavramlarını Yorumlama Projesi ve Melih Cevdet Anday Şiirlerinde İmge”, Turkish Studies, Volume 6/3, Summer, s. 745-762. Salman, Yurdanur (2003). Dilin Düşverini: Eğretileme, Kitaplık, S. 65 Ekim, s. 53-56. Fakültesi Dergisi, Sayı:12.

Gürbilek, N. (2008). Mağdurun Dili, Metis Yayınları, İstanbul.

Işık, R. (2014). “Cemal Süreya Şiirinde Sokak”, Karaman: KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16 (Özel Sayı II): 138-145, 2014 ISSN: 2147 – 7833.

Jacobs, J. (2011). Büyük Amerikan Kentlerinin Ölümü Ve Yaşamı, (B. Doğan,Çev.), Üçüncü Basım, Metis Yayıncılık, İstanbul.

Jenks, C. (2007). Altkültür: Toplumsalın Parçalanışı, Çev. Nihal Demirkol, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Kır, A. (2016). “Kentsel Bellek Mekâmı Olarak Sokaklar: İstiklal Caddesi Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Koçak, O. (1995). İmgenin Halleri, Metis Yayınları, İstanbul.

Korkmaz, R. (2002). İkaros'un Yeni Yüzü Cahit Sıtkı Tarancı, Akçağ Yay., Ankara.

Küçüköner, M. (2007). “İmge Ve Bellek İlişkisine Bir Bakış”, Sanat Dergisi , 0 (12),79-82.

Moran, B. (2010). Edebiyat Kuramları Ve Eleştiri, İletişim Yayınları, İstanbul.

Narlı, M. (2009). “Şiir ve Şehir”, Hece, Medeniyet, Edebiyat ve Kültür Bağlamında Şehirlerin Dili Özel Sayısı, Yıl:13, S. 150/151/152, s. 300-307.

Salman, Y. (2004). İmge, Zor Yakalanır Bir Görselleştirme, Kitap-lık, Aylık Edebiyat Dergisi, Sayı: 74.

Sayılgan, Ö. (2009). “Dramatizme Bir Karşı Duruş, Sinemada Lirizm Sokak”, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Şişmanoğlu, Ş. (2003). “Behçet Necatigil Ve Şiirin Ev Hali”, Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Tamer, Ülkü (1999). Çağdaş Latin Amerika Şiir Anatolojisi, YKY., İstanbul.

Tarım, R (2002). Kültür, Kimlik, Dil: Behçet Necatigil'in Şiir Dünyası. Özgür Yayınları, İstanbul.

Tuna, H.B. (2020).” Ziya Osman Saba, Behçet Necatigil, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Orhan Veli Kanık, Necip Fazıl Kısakürek Ve Attila İlhan'ın Şiirlerinde Şehir”, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yılmaz, F.N. (2019). “Behçet Necatigil'in Eserlerinde Korku Ve Kaygı”, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yılmaz, M. (2006). Modernizmden Postmodernizme Sanat, Ütopya Yayınevi, Ankara.

Yüce, T. (2008). Yapısalcılık, Can Yayınları, İstanbul.

Yüksel, A. (1995). Yapısalcılık ve Bir Uygulama, Gündoğan Yayınları, Ankara.